

MAGYAR
KURIR

MDCCCLIII=dik
ESZTENDŐRE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dr. Decsy Sámuel

és

Pántzél Dániel

által.

II. Fertály Esztendő.

Bétsben 1803.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nro. 26.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
A' FELS. CSÀSZÀRNAK ÈS A. KIRÀLYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÈBÕL.

*Indult Bétsbõl, Pénteken Aprilis 1. sõ napján
1803-ik esztendõben.*

B é t s.

A' két Nemes Magyar Hazához!

A' Hirmondó újságok megszünvén, azoknak az Erd. Elõfizetõknek, a' kik ezen folyó esztendõ kezdetétõl fogva azokat olvastak, a' Fels. Kir. udvari Magy. Cancellária rendelkezése szerént most már Magy. Kurir újságok küldetnek. Reményljük, hogy a' mi tsekély faradozásainkal is meg fog a' Nemes Publicum elégedni.

Mivel jól tudjuk mi azt, hogy a' megszünt Magy. Hirmondó újságok Olvasói közt feles számmal találtnak olyanok, a' kik a' Magy. Kurirnak is Olvasói és Elõfizetõi voltak egyzersmind, most pedig csak az utolsóbbat fogják olvasni: ar-

C e

ra való nézve, hogy azok ezen változás miatt kárt ne vallyanak, a' M. Hirmondó taksájának azon része, melly ezen második fertály esztendőöt illetné, a' jövő fertály esztendőre tétetődik által, melly mellé hogyha még 2 for. és 30 krajtzárt tenni tétzeni fog, a' jövő fél esztendő végéig fogják a' Magy. Kurirt venni. A' kik egész esztendőre felküldötték a' Magy. Hirmondó taksáját, azoknak semmi rövidtségek nem leszen.

Mi eleitől fogva azon törekedtünk, hogy olly tárgyakkal szolgálhassunk Erd. Olvasóinknak, a' mellyek nemcsak gyönyörűségesek, hanem hasznosak, és e' világ politikai állapotjának yóltaképen való esméretére is szükségesek vóltak egyfzersmind. — A' részre való hajlást írásaikban szüntelen kerültük, és semmi költött hirekkel nem hizelkedtünk. A' hermeneutica regulakat szüntelen szemünk előtt tartván, nem nyúl historiákkal, hanem valóságos történetekkel töltöttük újság leveleinket, 's nem vóltunk tulajdon szavainkat 's írásainkat magunk meg táfolni kénytelenek. Ezekben áll az újság írásnak leg főbb tulajdonsága. — Ezekhez fogjuk mi magunkat ennekutánna is szabni, melly szives szándékunk, minden józanon gondolkozó Olvasóinknak tétzeni fog. — Hogyha nem mindenkor egy aránt fog iró tollunk fefteni, előre is engedelmet kérünk, a' malom kő sem örölhet mindenkor egy aránt, ambár sokkal keményebb az író tolnál. — Illy szives feltételünk mellett közönségessen az egész Magy. Publicum, különösen pedig minden Magy. Kurir Olvasóinak állandó kegyesllégebe ajánlyuk magunkat!

* * *

A' Velentzei Statusoknak, a' törvényes dolgok-

nak folyamatjára nézve is jobb rendbe leendő hozatasa végett, egy különös Apellatorium Forumot méltóztatott Paduában Ő F. ge fel állítani, a' mellyhez néhány Tanácsosak, Prókátorok és több alsóbb rangu hivatalbéli személyek innen, Gallicziából, és Morva's Cseh Országokból fognak nagyobb fizetessel oda által tétetni. — A' Velentzei kikötő helyet, ennek nagyobb előmenetelére nézve, szabad kikötő helynek, az az, olyannak tenni szándékozik Ő Felsége, a' hová minden nemzetbéli Kereskedőknek szabad lészen hajóikkal bévezní.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Azon betses portekák között, a' mellyek a' Frantzia háborúnak utolsó esztendeiben nagyobb bátorságnak okáért Szaltzburgból ide hozattak, egy 120 személyre való ezüst asztali készületet, és sok betses portekákat ajándékozott a' volt Szaltzburgi Ersek és Német Ország Primással herczeg Collredo a' jövendőbéli Szaltzburgi Választó Fejedelmeknek a' Toskánai Nagy és Fő herczegnek Ferdinándnak.

B. van Swieten néhai Mária Terézia kedves udvari fő Orvosának, és az Auszriai Birodalomban az orvosi Tudomány nagy reformatorának a' fia, maga is szélesfen ki terjedt, tudományú híres férfiú, a' ki a' Berlini Kir. udvarnál sok esztendőig Cs. K. követséget viselt, annakutánna pedig néhai II. József Császártól és Királytól a' tudományokra ügyelő Commiffiónak fő Directorává's Előülőjévé tétetett, moit olly terhes nyavalyában sinlödik, a' mellyet nehezen lábolhat meg. Ez a' tudós férfiú, magának semmi maradéki nem lévén, a' maga sok esztendőig öszve szerzett, 's valogatott tudós munkákból, festett képekből, és mu-

sicalis notákból álló gyűjteményét az ide való Cs. Fő Oskolának ajándékozta.

Nagy Britannia.

Semmi emlékezet nem tétetődvén a' Magy. Hirmondó utolsó darabjában, azon fontos Kir. követségről, melly az Alsó Parlamentumnak 9-dik Martiusi gyűllesében tartatott, tartozó kötelésségünknek esmérjük, a' Magy. Hirmondó vélt Olvasóinak ke'lvékért azokat, a' miket mi a' M. Kurir Olvasóval, e' tárgyról, a' múlt posta napon közlöttünk, a' mennyire lehet, summásan előadni.

A' Fr. Országi és Hollandiai kikötő helyekben tett tengeri készületek, sok okokra nézve, gyanúságra való alkalmatlóságot szolgáltatottak a' Londoni fő Kormányfőeknek. Az Angliai tüzesebb Ex-ministerek, úgymint Lord Spencer és Windham egész figyelmetellégeket arra függesztették, és a' Frantzia nemzet ellen másokat is tűzbe hoztak. — Minister Addington, és Ex-minister Pitt gyakran hofzas conferentiákat tartottak e' tárgyra nézve egymás közt. Más részről, az Ammiensi békeségnek bétellyesítését a' Fr. Kormányfő is szüntelen sürgette. — Egyiptomot a' Fényes Portának, a' Máltai szigetet, a' Máltai vitézi Rendnek vissza adadni kívánta. — A' külső dolgokra ügyelő Fr. minister Talleyrand a' Párisban lévő Anglus követtel Lord Withworthal, a' Londonban lévő Fr. követ Generál Andreossy, a' külső dolgokra ügyelő Anglus Status Titoknokkal Lord Hawkesburival gyakran conferentiát egymással tartottak ezen tárgyakra nézve, de mind eddig meg nem egyezhettek azokban. Ezek a' talan más titkos környülállások is arra birták a' Fels. Angliai Királyt, hogy olly intézeteket té-

teffen, a' mellyek bátorságának a' maga birodalmaiet, és a' Nemzet ditsöffégének fenn tartására leg alkalmasabbaknak lenni itilt. — Ezekre nézve küldötte azon követséget, mellyet oda fellyebb emliténk vala, az Alsó Parlamentum 9-ik Martiusi gyüllésébe, mellynek két fő tárgya vala 1) A' Frantziáknak a' Franczia Országai és Hollandiai kikötő helyekben tett nagy tengeri készületek. — 2) Azok a' fontos alkudozások, a' mellyeket az Anglus és Frantzia ministerek egymás közt folytatnak. — Mind a' két tárgyat olly fontosnak tartotta a' Fels. Angliai Király, hogy maga Status-sai részéről is szükségeseknek itulte a' hadi készületek tételeket.

Erről a' Királyi követségről a' Morning-Chronicle nevezetű Londoni újság levélnek 10-ik Martiusi darabja így szól: Az Alsó Parlamentum tegnapi gyüllésébe küldött Kir. követséget úgy kell tekinteni, mint a' Frantziak ellen indítandó hadakozásnak valóságos ki nyilatkoztatását. A' napkeleti és napnyugoti Indiákra, nem külömben a' közép tengerben lévő flottához titkon küldött hajók, és a' hadi seregeknek öregbitésekre ki adott világos parantsolatok, annak elegendő tanubizonyosságai lehetnek. — Minthogy e' folyó e'ztendő kezdetében 50000 matroztigírt az Alsó Parlamentum, és ezek már mind talpon vannak; igen könnyen ki evezhet ennek fele a' tágastengerekre. — Nem fokára fontos újságokat fog a' Publicum hallani. — Minister Addington most is gyakortatitkos conferentiát tart P i t t h Ex-ministerrel. — A' következő Parlamentalis gyüllésben esendő vetélkedések fontosak lesznek. Irrlandiába parantsolat küldetett az eránt, hogy minden halasztás nélkül

szaporitaffék a' tartománybéli katonaság, és új szabad seregek állítatódjanak fel.

Londonból Martius 11-ikén. — Két Kir. hirdetmény tétetett itt, és tétetni fog másutt is közönséggé. Az elsőben minden matroznak, az az, hajos legénynek, a' ki 50 ezftendő kort még nem ért, három font sterling igirtetik áldomás gyanánt, ha szolgálatot veszen. — Az utólsóbb hirdetmény által, az idegen nemzeteknél szolgáló matrozok vissza hivatnak. A' Portsmouthi kikötő helyben lévő matrozoknak serege parantsolatot vett az eránt, hogy magát minden szempillantásban készen tartsa. Az ide való és egyéb kikötő helyekben a' matrozoknak erővel való fogdosása már el kezdődött. Minden coloniáinkhoz sebessen repülő hajók küldettek intéző parantsolatokkal. — Nyólcz nap alatt 30 hajóból álló flotta evez ki a' Portsmouthi kikötő helyből a' tágas tengerre.

Londonból, Mártius 12-ik napján. A' Királyi követségnek az A. Parlamentum 9-ik Martiusi gyűlésében lett fel olvasása után, Gr. Spencer így szóllott: Hogyha ellenséges feltétellel van a' Frantzia Kormányfék ellenünk, minden jó szívű hazafi arra fog voksolni, hogy készülyünk a' lehetőségig való ellentállásra. En soha se biztam a' Frantzia Republikával kötött békefeg állandóságához, 's kivántam volna, hogy elébb tettük volna ezt a' lépést. — Erre a' Frantzia Kormányfék szolgáltattott minékünk alkalmatosságot. —

Hasonló indulattal lévén Lord Grenville lelkesítette, így szóllott: „Kivánnám, úgymond, hogy most is azon lábon állanának a' mi hadi és hajóseregeink, a' mellyen vóltak a' hadakozás ide-

lében — kivannám hogy most is birtokunkban vólnának a' Frantzia és Hollandiai Respublikákhoz tartozó napkeleti és napnyugoti Indiai coloniák. — Haggyán! még most is olly indulat lelkesíti a' Brittusokat, a' millyen lelkesítette ennekelötte mindenkor.“

Lord Moira is azon húron szólott a' Parlamentum gyűlésében. En, úgymond, azt kívánom, hogy bátran visellyék magokat ministerjeink, és illendő erővel nyúllyanak a' hadakozáshoz. — Bizonyoffan meg próbállyák az Országunkba való szállást a' Frantziák, tenger partyaainak ki terjedtségére nézve lehető dolog ez és a' Fr. Respublika mostani kórmányozója a' rendkívül való dolgokhoz való kezdéshez hozzá van szokva. — Rajtunk ugyan soha sem fog a' Frantzia Nemzet diadalmaskodni; mindazáltal mi se mulassuk el kötelességünket tenni. — Mi semmit se tarthatunk az ellenség kétséges kimenetelü feltételeitől — valahova ő fordúlni fog, olly emberekre talál mindenütt, a' kik készek hazájok boldogságáért mindeneiket fel áldozni. — Ha kötelessége szerént viseli a' mi Kórmányszékünk magát, semmi okunk nem lészzen a' félelemre. A' törvénytévő Tanáshoz küldött követségében akként nyilatkoztatta ugyan ki a' Fr. Kórmányszék magát nem régiben, hogy semmit sem tehet Francia Ország ellen Anglia maga; de a' mellettem ülő két jó barátim (H o o d és N e l s o n Lordokat értette) még akkor is, midön semmi segítő társa nem vóltak vólna a' tsata piatzon Angliának, nyomosan meg tzáfolták ezt a' beszédet, 's gyakorta meg alázták a' kevély indulatú ellenséget. — R e m é n y l e m, hogy ministerjeink azon új Hannibal ellen,

a' ki Anglia végső romlására törekedik, nyomosabban beszélnék ezután. — Gr. Westmoreland így szólott: A' mit én már gyakran meg mondtam, azt most is előhozom: Nints N. Britannia abban az esetben, hogy idegen ember akaratyától függjön; ennekutánna is meg kell annak azt a' rangot tartani, melyet vitezsége és industriája által magának szerzett.

Sheridan, a' ki egyébaránt mindenkor ellenzette a' Fr. Respublika ellen folytatott háborút, hozzászólt ezen a' Magyarországi Parlamentalis gyűlésben. Nyomos beszédjének e' volt a' rövid summája: „Sem erönket, sem vitézi bátorságunkat meg nem erőtlentette a' békeflég. — Minap azt adta az Európai Fejedelmeknek tudokra a' Fr. első Conzul, hogy nem hadakozhatik Anglia a' Franczia erő ellen magánoffan. — Reménylen egy igaz szivü Anglus sem engedi ezt meg. — Nálamnál senki sem borzad jobban a' háborúságtól, és kérem, 's ismét kérem a' ministereket, hogy ha lehetséges lehet, fordítsák el hazánktól ezt a' nagy ostort. Mindazáltal, hogyha kéntelenek leszünk újobban a' fegyverhez nyúlni, el hittem azt magammal, hogy akarmelley fenn-járó és fenyegető hangjon beszéllyen a' Fr. első Conzul, mindenkor elegendő ereje és bátorsága lesz az Anglus nemzetnek, nemcsak arany szabadsága fenn tartására, hanem a' leg kissebb férelemnek meg bosszulására is.“

Fox, a' Sheridan lelki testi barattya aként nyilatkoztatta ki magát hogy ő állandó pártfogója lévén a' békeflégnek, minden úton mó-

don igyekezni fog azt fenn tartani, úgy mindazáltal, hogyha hazája ditsőffége és bátorsága az által meg nem fértődik. A' Parlamentum gyűlésében sem ellenzette a' Királynak küldendő köszönő levelet; de arra intette a' ministereket egyfzersmind, hogy el kerülhetetlen szükség nélkül háborút ne indítsanak, másként lábolthatatlan inségbe ejtenék a' nemzetet.

Angliának jelenvaló fel buzdulásáról, 's ezen haborúhoz közelítő lépeseiről, azok, a' kik Európa mostani körülállásait szoroffan meg tudják fontolni, úgy itilnek, hogy ezek a' nagy hadi készületek nem a' haború el kezdésére, hanem a' békekességnek állandóbb fundamentomra leendő helyeztetésére czélozzanak. — Ezt lehet Status Titoknok Lord Hobartnak a' Felső- és minifter Addingtonnak az Alsó Parlamentum gyűlésében tett ki nyilatkoztatásokból ki húzni. — Amaz így szólott: Köteles vagyok azt ki jelenteni egyfzersmind, hogy a' Frantzia Országgal való vetelkedésben, semmi körülállás nints ollýatén, a' mellynek szerentsés végződése lehetetlenség volna. — Minifter Addington illyenképen végzette a' maga beszédjét: Nagy örömmel említhetem, úgymond ő, hogy a' Fr. Kormányzékkel való villongásnak baratságossan leendő el intézéséhez nagy reménységünk lehet, még pedig ollý feltétel mellett, melly mind a' két nemzet ditsősségével és köz hasznával meg egyyező leszen. — Az is nagy reménységet nyújthat a' békekesség további fenn maradásához, hogy még eddig, sem Fr. Generál Andreofsy Londonból, sem Lord Wyth-

worth Párisból vissza nem hivattattak. — Ugy mondják, követségekből hogy a' Fr. első Conzulnak az a' maga nyilatkoztatása szolgáltatott volna az Angliai hadi készületekre alkalmatosságot, hogy ha Egyiptomot és a' Máltai szigetet kezek alól ki nem bocsátják az Anglusok, ellenek hadat fog indítani.

Frantzia Respublika.

A' 10-ik Martiusi Londoni tudósítások igen háborús hangon vannak írva, 's töbnire úgy nézik az oda való közönséges levelek a' Királynak A. Parlamentum gyűlléséhez' küldött követségét, mint az ellenünk indítandó háborúnak bizonyos előjáró postáját. — Részünkről még eddig semmi kinyilatkoztatást nem adott ki a' Kormányfő. — Nem is hallatik, hogy rendkívül való készületek tétetődnének azon okra nézve kikötő helyeinkben, és mivel hasznavehető hadakozó hajóink rész szerént fegyvereikből ki vetkeztettek, rész szerént pedig St. Domingóba, Guadaloupebe, 's Amérikanak több hozzánk tartozó tartományiba küldettek, nem is volna abba módunk — Azomban ha háborúságra fakadna a' dolog, leg ottan 100000 emberből álló ármadia szállitana a' Canalis, avagy azon szoros tenger partjai mellett táborba, a' melly Angliát és Frantzia Országot egymástól el választja. — Még most is gyakran conferentiát tart Lord Wythworth a' mi Kormányfőnkkel. — Az egész villongásnak egyedül Málta az oka. — Az Algiriai barbarus fejedelemmel is, a' kit szüntelen ellenünk ingerél egy bizonyos hatalmasság, hamás hangon nem beszél, el kerülhetetlenül háborunk lefzen.

Párisból Mártzius 16-ikán. Itt ollyba tar-

tyák az emberek, mintha el kezdődött volna már a' Brittusokkal való ellenségeskedés. — Ezen hólnap 13-ikán több szava hihető személyeknek fölök hallattára az első Conzul így szólott: Mi már tiz esztendeig hadakoztunk, és ezután is tiz esztendeig kell hadakoznunk, ha tsendes bátorságban lenni kívánunk. — Egy nagy kompaniában; mellyben minden külföldi ministerek jelenváltak; Lord Wythworthoz menvén az első Conzul, minekutánna egéffégének mi voltáról értekezett, 's az idő kedvetlen járásáról, 's több e' féle melleleg való tárgyakról szólott, vélaa ő véle, vélaa ő véle, vélaa ő véle fejezte bé vele való nyájas beszélgetését: Hogy ha reménység lehetné a' Kigyélmed nálunk való hőfzás maradásához, más-ként kellene az Angliai Kormány-
széknek gondolkozni, és mivelni.

Német Ország.

A' Hamburgban meg halálozott, de talentomairá nézve halhatatlanságot nyert Klopstocknak, egy oda való tudós baráttya, 's tisztelője illyetén Epitafiumot irt:

Siste, Viator, iter! Qui sacro percitus oestro
MESSIAM cecinit, mortuus eheu jacet hic!
Adspice funereo signatum Marmore nomen;
Adspice, dehinc lachrymas comprime, si potis es.

KLOPSTOCK!!! (infandum curnam perferre dolorem

Nos cogit tenebris mors adoperta caput?)
Occidit eheu! KLOPSTOCK! . . . Lachrymis Germania Vatem

Prosequitur! . . . multis dignus erat lachrymis.
Attamen laud omnis moritur: pars multa que vitat

Interitum; Tunulo Delphica Laurus adest
Hamburgi XIV. Calend, April. MDCCCIII.

Ornithus Falesius
Romanæ Arcadiæ Pastor.

Regenspurgból, Mart. 18-ikán. A' Vál. Fejedelemségeknek meg hatalmazott minifterjei, ezen folyó hólnap 14-ikén hofzas conferentiát tartván magok közt, a' Treviri Vál. Fejedelem dotatiojáról tanátskoztak. A' Baváriai, Saxoniai, 's Brandenburgiai minifterek akként nyilatkoztatták ki magokat, hogy ők azon summának le fizetésére, a' mely a' Treviri Vál. Fejedelemnek rendelt 100 Romar hólnappal reájok esik, nagy költségnek lesznek. — A' Cseh és Brunsvigiai minifterek, semmi instructiójok nem lévén az eránt, magokat semmire sem határozhatták meg. — A' két új Vál. Fejedelmeknek, úgymint a' Bádeninek és Hesszen-Kasszelinek minifterjei, a' reájok esendő summának ki fizetésére egész hajlandóságot mutattak.

Orosz Birodalom.

Pétersburgból Martz. 1-ső napján. Néhány hólnapokkal ennekelötte egy olly válogatott tudós férfiakból álló Commissiót nevezett ki I. Sándor Császár, melly az Orosz Birodalomban lévő, főbb és alsóbb rangú Oskolak jobb karba 's állapotba leendő helyheztetéséről, hofzas foglalatollági után igen izép planumot készített és terjesztett Ő Orosz Császári Felsége eleibe. Ezt a' planumot, néhány tikkelyen kívül, egészlen helybe hagyta a' Felség, és Novosiltz of Kamarás úrra, azon Commissió tudós Elöülőjére biztannak további elközlését. Ezen planum szerént, a' falu helységekben minden gyülekezetben több

gyülekezeti iskolák, minden kerületbeli városban egy circularis iskola, és minden helytartóságban, az apróbb iskolákon kívül, egy egy Gymnasium fog lenni. — Minden helytartóság egy kerületekbe lesz ragasztva, és minden illeten kerületbe egy egy Universitas állítatik fel. — Még most hát illy fő Iskola léfzen, ugymint, a' Moskaui, a' Wilnai, a' Dorpati, a' St. Petersburgi, a' Kasani, és a' Chackofi; hanem idővel, a' midőn a' tehetség engedi, Kiebben, Tobolskban, Ustingban, Weliki-ben, és másutt is fognak fel állítani.

Továbbá, minden Universitasnak külön kormánya, 's ennek Elölője a' Rector lesz, a' kit az Universitas gyűlése nevez ki, és a' Császár erősít meg hivatalyában. Hasonló módon választanak a' Professorok is, hanem ezeknek a' tudományokra ügyelő minifter hagyja helybe választásokat. — A' Kerületbeli Gymnasiumokra és Iskolákra az Universitas Rectora vigyáz, és ő lesz azoknak állapotokról a' Kerületbeli Curatornak jelentést tenni köteles. — Leg alább minden harmadik esztendőben meg fogja a' Curator az ő kormányára bizatott Universitasft és iskolákat látogatni. — Minden Universitasnak jussa lesz arra, hogy académiái méltóságot valakinek adhasson. A' Candidatusoknak Hadnagy, a' Magistereknek Kapitány — a' Doctoroknak Fő Strázsamester — az Universitasban tanult deákoknak, tanulások végzédése után, Zászlótartó rangjok lesz s. a. t. — Az Erfurti Universitasban Orvosi tudományt hazonnal tanító Professor Doctor Isenflamm 2000 rubel fizetéssel a' Dorpati Universitasba való me-

netelre hivatalt vett I. Sándor Orosz Császártól. —

Elegyes Dolgok.

Pétersburgból Februar. 26-ik napján. Az idei kemény hidegről azt jegyzik meg a' természet vizsgáló Tudósok, hogy az Orosz Birodalom déli tartományaiban sokkal keményebb volt az, mint annak északi részeiben. — Itten 28 grádira lépett a' leg nagyobb hideg a' Reaumür thermometrumja szerént; ellenben Catharinenburgban, melly sokkal közelebb fekszik dél felé mint sem Pétersburg, következésképen, természetellen sokkal melegebb a' levegője mint sem ennek, a' múlt Januarius 5-ik napján 38 grádirá hágott a' hideg. — Két tsézsztékében kényeső tétetvén ki a' szabad levegőre, egy óra el forgása alatt úgy öfzve fagyott, hogy vas pöröllyel is öfzve lehetett azt törni. Ez a' felettébb való hideg 76 óráiglan tartott. — Astrakánnak fő városában Saratofban, Februarius 6-ik napján 58 gradusra nevedett a' hideg, és ott is úgy öfzve fagyott a' szabad levegőre ki tétetett kényeső; hogy hasonló volt keménységére nézve az atzélhoz. —

Lejdából Martzius 12-ikén. Hivatali szerént való tudósítást vettünk az eránt Hágából, hogy bizonyosan hadat izent Januarius 16-ik napján a' Frantzia Kormányfzéknek az Algiriai Dey, azon okból; hogy az el múlt esztendőben, a' régi bevett szokas sizerént semmi ajándék nem küldetett nékie Párisból. Illyenképen öt hólnapnál tovább nem tartott azon barbarus fejedelem, és Frantzia Respublika közt kötött békeség.

D. D. S.